

Ustawa o bezpieczeństwie impresz masowych. Komentarz

Wydanie 2.

Rozdział 1. Przepisy ogólne

Art. 1. [Zakres przedmiotowy]

Ustawa określa:

- 1) zasady postępowania konieczne do zapewnienia bezpieczeństwa imprez masowych;
- 2) warunki bezpieczeństwa imprez masowych;
- 3) zasady i tryb wydawania zezwoleń na przeprowadzanie imprez masowych;
- 4) zasady przetwarzania informacji dotyczących bezpieczeństwa imprez masowych, w tym danych osobowych;
- 5) zasady odpowiedzialności organizatorów za szkody wyrządzone w związku ze zorganizowaniem imprez masowych.

Spis treści

	Nb
1. Akty prawne dotyczące problematyki wydarzeń publicznych, w tym imprez masowych	1
2. BezpImprMasU a ustawodawstwo europejskie	2
3. Zastosowanie przepisów o charakterze cywilnoprawnym, karnoprawnym i administracyjnoprawnym w BezpImprMasU	3
4. Rezygnacja z regulacji dotyczącej zorganizowanego przejazdu osób uczestniczących w imprezie masowej	4
5. Obowiązki dotyczące imprezy masowej wynikające z BezpImprMasU97	5
6. Odpowiednie stosowanie przepisów KC, KPA, KPW i KPK	6
7. Odesłanie do przepisów innych ustaw	7
8. Artykuły 65–65j PrDrog	8
9. Zezwolenie na przeprowadzenie imprezy masowej i użycie dróg w sposób szczególny	9
10. Wyłączenie stosowania BezpImprMasU do wydarzeń religijnych . . .	10
11. Wyłączenie stosowania BezpImprMasU do zgromadzeń	11

1. Akty prawne dotyczące problematyki wydarzeń publicznych, w tym imprez masowych. Pierwszą regulacją prawną wydaną na ziemiach polskich odnoszącą się do problematyki wydarzeń publicznych był ogłoszony w okresie przedwojennym Dekret Naczelnika Państwa w przedmiocie przepisów tymczasowych o widowiskach z 7.2.1919 r. (Dz.U. Nr 14, poz. 177). Akt ten nie zawierał jednak przepisów dotyczących *stricte* tematyki bezpieczeństwa imprez masowych. Odnosił się on głównie do zezwoleń dla właścicieli zakładów widowiskowych i rozrywkowych, a także określał wymóg uzyskania zgody na publiczne produkowanie utworów z tekstem słownym i obrazów świetlnych. Akt ten zawierał wyłącznie pięć artykułów.

Kolejnym aktem prawnym dotyczącym problematyki imprez publicznych było rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 27.10.1933 r. – Prawo o publicznych przedsięwzięciach rozrywkowych (Dz.U. Nr 85, poz. 632). Uchylił on wcześniej wspomniany dekret. Rozporządzenie regulowało m.in. organizację publicznych widowisk muzycznych oraz zabaw ludowych, ale także przebieg przedsięwzięcia sportowego i innych przedsięwzięć służących celom rozrywkowym lub pokazowym. Co najważniejsze, rozporządzenie to wprowadziło wymóg uzyskania zgody władz na organizację przedsięwzięć o charakterze masowym. Zgodnie z tym aktem władza mogła uzależnić wydanie pozwolenia od złożenia kaucji w gotówce, papierach pułpialnych lub w formie gwarancji bankowej na zabezpieczenie ewentualnych roszczeń do przedsięwzięcia rozrywkowego ze strony jego pracowników lub publiczności.

Rozporządzenie to zawierało dwadzieścia cztery artykuły, w tym dwa przepisy o charakterze karnoprawnym.

Następnym aktem regulującym tę kwestię była ustawa z 9.4.1968 r. o zezwoleniach na publiczną działalność artystyczną, rozrywkową i sportową (Dz.U. Nr 12, poz. 64). Przepisy tego aktu stosowane były w odniesieniu do publicznej działalności artystycznej, rozrywkowej i sportowej. Na organizowanie i prowadzenie publicznej działalności, m.in. sportowej, niezbędne było, co do zasady, uzyskanie zezwolenia, a o poszczególnych wydarzeniach należało informować np. Milicję Obywatelską czy też Straż Pożarną. Na podstawie tej ustawy zakazane były imprezy m.in. „stanowiące propagandę”. Od 1.10.1981 r. widowiska te podlegały także ustawie z 31.7.1981 r. o kontroli publikacji i widowisk (Dz.U. Nr 20, poz. 99 ze zm.). Zgodnie z tym aktem widowiska musiały być poddane tzw. kontroli wstępnej. Ustawa z 1968 r. zawierała przepisy karne, które treścią przypominają te zastosowane w art. 58 BezplmprMasU. Ważnym dokumentem, który został wydany na jej podstawie, było zarządzenie Przewodniczącego Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Turystyki z 3.12.1969 r. w sprawie organizowania i prowadzenia publicznej działalności sportowej (M.P. Nr 52, poz. 416), który uchylił m.in. zarządzenie Nr 203 Przewodniczącego Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Turystyki z 14.10.1963 r. w sprawie zabezpieczenia porządku na publicznych imprezach i zawodach sportowych. Zarządzenie to obowiązywało aż do kwietnia 1996 r. i w § 13 stanowiło, że organizator imprezy sportowej powinien ściśle przestrzegać warunków bezpiecznego przeprowadzenia imprezy, określonych w: przepisach wydanych przez Główny Komitet Kultury Fizycznej i Turystyki, regulaminach, postanowieniach i przepisach sportowych polskich związków sportowych (dla przykładu Polski Związek Motorowy 19.2.1993 r. podjął uchwałę w sprawie porządku i bezpieczeństwa podczas zawodów na torach żużlowych, a PZPN 26.2.1990 r. – uchwałę w sprawie zapewnienia bezpieczeństwa związanego z zawodami piłki nożnej) oraz regulaminie danej imprezy (dla przykładu przedmiotowe zarządzenie dopuszczało możliwość spożywania na imprezie sportowej alkoholu do 4.5%). Tym samym 1.6.1993 r. Zespół do Spraw Bezpieczeństwa i Kultury Widowni Sportowej Urzędu Kultury Fizycznej i Turystyki przyjął wytyczne dla organizatorów, związków krajowych i klubów w sprawie bezpieczeństwa na stadionach piłki nożnej. Dodatkowo na podstawie delegacji zawartej w tej ustawie wydano także zarządzenie Ministra Kultury i Sztuki z 26.8.1968 r. w sprawie bezpieczeństwa publiczności oraz porządku i higieny w miejscach publicznej działalności artystycznej i rozrywkowej (M.P. Nr 44, poz. 312), który obowiązywał aż do 27.12.1991 r. – zawierał on przepisy w zakresie np. ustępów dla mężczyzn i kobiet, a także w przedmiocie uprawnień służby porządkowej.

Ustawa z 9.4.1968 r. o zezwoleniach na publiczną działalność artystyczną, rozrywkową i sportową, w części odnoszącej się do kwestii imprez artystycznych i rozrywkowych, została uchylona wraz z przyjęciem ustawy z 25.10.1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t.j. Dz.U. z 1997 r. Nr 110, poz. 721 ze zm.). Ta w zakresie imprez sportowych przestała obowiązywać wraz z wejściem w życie ustawy z 18.1.1996 r. o kulturze fizycznej (t.j. Dz.U. z 2007 r. Nr 226, poz. 1675 ze zm.), która ostatecznie uchyliła w całości ustawę z 1968 r.

Obowiązująca aktualnie BezplmprMasU zastąpiła ustawę o bezpieczeństwie imprez masowych z 22.8.1997 r. Druga z nich początkowo zawierała dwadzieścia osiem artykułów i została uchwalona przede wszystkim wskutek tragicznych wydarzeń, jakie miały miejsce w czasie koncertu w Stoczni Gdańskiej 24.10.1994 r. Zawierała ona m.in. przepisy karne, ale przede wszystkim określała odpowiedzialność za szkodę i koszty zabezpieczenia. Ustawa ta kształtowała normy dotyczące gromadzenia i przetwarzania informacji z zakresu bezpieczeństwa imprez masowych. Była ona wielokrotnie zmieniana. Stąd też projektodawca BezplmprMasU wskazał w uzasadnieniu do projektu tego aktu, że nowelizacje poprzedniej z nich

powodowały „wewnętrzną niespójność, nieprzystającą do innych uregulowań i uniemożliwiając skuteczną stosowanie prawa wobec narastającego zjawiska chuligaństwa stadionowego” (uzasadnienie projektu ustawy, Druk sejmowy VI kadencji Nr 1074) i stąd uchwalono akt, który obowiązuje do dnia dzisiejszego, ale w rzeczywistości nowa ustawa miała być narzędziem, którego głównym celem miało być zwalczanie chuligaństwa stadionowego.

W BezpImprMasU zdefiniowano najistotniejsze pojęcia dotyczące zakresu przedmiotowej ustawy oraz uregulowano tryb wydawania zezwolenia na przeprowadzenie imprezy masowej. W akcie tym zaproponowano także nowe rozwiązania prawne, które mają zapewnić bezpieczeństwo meczu piłki nożnej, np. wprowadzono instytucję zakazu klubowego. Już w projekcie ustawy przewidywano możliwość sprzedaży alkoholu na imprezach masowych, „ponieważ było to postulowane przez jednostki samorządowe”, jednak ostatecznie zrezygnowano z tego pomysłu, co w późniejszym okresie obowiązywania ustawy zmieniono. Ustawa o bezpieczeństwie imprez masowych była wielokrotnie nowelizowana. Trzy zmiany miały, w mojej ocenie, kluczowy charakter dla ustalenia jej zakresu podmiotowego i przedmiotowego.

Pierwsze zmiany ustawy miały miejsce już w lipcu 2009 r. (ustawa z 22.7.2010 r. o zmianie ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych oraz ustawy – Kodeks karny; Dz.U. Nr 152, poz. 1021). Ich głównym założeniem było usankcjonowanie niestawiennictwa w jednostce organizacyjnej Policji lub w innym miejscu wskazanym przez komendanta w czasie imprezy masowej. Brak powyższej regulacji wielokrotnie skutkowało przebywaniem na imprezie masowej osób, wobec których orzeczono tzw. zakaz stadionowy.

Drugie zmiany były wprowadzone do BezpImprMasU wraz z uchwaleniem ustawy o sporcie (ustawa z 25.6.2010 r. o sporcie; Dz.U. Nr 127, poz. 857 ze zm.). W tym przypadku skonkretyzowano definicję terenu zamkniętego oraz dodano szereg upoważnień ustawowych w celu uchwalenia chociażby rozporządzenia ministra finansów określającego obowiązek zawarcia przez organizatora umowy ubezpieczenia (np. rozporządzenie Ministra Finansów z 11.3.2010 r. w sprawie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej organizatorów imprez masowych; Dz.U. Nr 54, poz. 323 ze zm.).

Kolejna zmiana miała miejsce 12.10.2011 r. Dzięki niej zmodyfikowano ponad 30 przepisów oraz dodano 11 artykułów (ustawa z 31.8.2011 r. o zmianie ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych oraz innych ustaw; Dz.U. Nr 217, poz. 1280). Nowelizacja ta dotyczyła więc około 1/3 ustawy. Zmiany te spowodowane były przede wszystkim organizacją EURO 2012. Jednak projektodawca po raz kolejny wskazał, że „umożliwią one skuteczną walkę ze zjawiskiem tzw. chuligaństwa stadionowego” (uzasadnienie projektu ustawy, Druk sejmowy VI kadencji Nr 4414). W uzasadnieniu podkreślono, że zapewnienie uczestnictwa w imprezie masowej ma zapobiec „nadużywaniu alkoholu i zachowaniu aspołecznemu”. Jednocześnie jednak, ta zmiana ustawy zezwoliła na spożywanie podczas imprezy masowej niskoprocentowego alkoholu. Na podstawie przedmiotowej nowelizacji rozszerzono zakres zakazu klubowego, który w chwili obecnej obejmuje także zakaz uczestnictwa w meczach wyjazdowych drużyny piłkarskiej. Ta zmiana BezpImprMasU pozwoliła także organizatorowi imprezy masowej na odmowę sprzedaży biletu osobie, w przypadku gdy zachodzi uzasadnione podejrzenie, że w czasie trwania imprezy masowej może ona stwarzać zagrożenie bezpieczeństwa imprezy masowej. Przedmiotowa nowelizacja wprowadziła także: obligatoryjne postępowanie przyspieszone w sprawach o czyny niedozwolone w rozumieniu ustawy oraz fakultatywność obowiązku stawiennictwa w jednostce organizacyjnej Policji. Ustawodawca w powyższej zmianie ustanowił także m.in. sankcję karną za czyn polegający na prowokowaniu kibiców do działań zagrażających bezpieczeństwu w miejscu i w czasie trwania imprezy masowej.

Kolejna, aczkolwiek niezmiernie istotna, zmiana weszła w życie 26.11.2015 r. (ustawa z 11.9.2015 r. o zmianie ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2015 r. poz. 1707). Dotyczyła ona zmian aż pięciu ustaw – Kodeksu wykroczeń, ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, Kodeksu karnego oraz Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia oraz przede wszystkim BezpImprMasU. Przede wszystkim zmiany te umożliwiły łatwiejsze nabycie biletu na mecz. W chwili obecnej sprzedaż wejściówki na mecz piłki nożnej następuje po uzyskaniu imienia i nazwiska oraz numeru PESEL. Wraz ze zmianą zniesiono dotychczasowy obowiązek gromadzenia przez organizatorów wizerunków twarzy. Na stadionach dopuszczono także miejsca stojące, przy czym w przypadku meczów piłki nożnej w ramach rozgrywek FIFA lub UEFA na biletach będzie umieszczane wyłącznie miejsce siedzące, bez innych danych. Po tych zmianach ustawy, w przypadku gdy sąd karze za wykroczenie o charakterze chuligańskim, a udział sprawcy wykroczenia zagraża dobrom chronionym prawem, sąd może orzec środek karny w postaci zakazu wstępu na imprezę masową na okres od 2 do 6 lat. Nowelizacja zmieniła także ścieżkę odwoławczą od zakazu nakładanego przez kluby. W chwili obecnej nie ma już możliwości odwołania od tej decyzji do Polskiego Związku Piłki Nożnej czy Ekstraklasy S.A., a zamiast niej wprowadzono wnioski o ponowne rozpatrzenie sprawy. Ustawodawca w celu uniknięcia wątpliwości, jakie pojawiły się w praktyce, wskazał, że osobie ukaranej zakazem klubowym przysługuje skarga do wojewódzkiego sądu administracyjnego. Zmiana ta wprowadza także kilka ułatwień dla organizatorów imprez. Z 30 do 60 dni skrócono okres, w którym organizatorzy mieli obowiązek przechowania nagrania z monitoringu stadionowego. Aktualnie kompatybilne systemy do identyfikacji uczestników imprez masowych muszą zapewnić organizatorzy, którzy „uczestniczą w rozgrywkach jednej z trzech najwyższych ligowych klas rozgrywkowych rywalizacji mężczyzn”, a nie – jak było dotychczas – wszyscy, którzy organizowali imprezy masowe – mecze piłki nożnej. W przedmiotowych zmianach ustawy przewidziano także możliwość skrócenia do 14 dni – w wyjątkowych i uzasadnionych przypadkach – terminu na zgłoszenie imprezy masowej w celu uzyskania stosownego zezwolenia. Kierunek tych zmian należy uznać za słuszny. Jak zwykle jednak ustawodawca nie ustrzegł się w tej nowelizacji licznych błędów, które powodują kolejne problemy ze stosowaniem BezpImprMasU w praktyce.

Kolejne zmiany ustawy miały charakter przede wszystkim techniczny (np. w zakresie zmiany nazewnictwa ministra wydającego rozporządzenie na gruncie BezpImprMasU). Nie miały one większego znaczenia w zakresie stosowania tego aktu.

Istotną nowelizacją była ta z 23.3.2017 r. (Dz.U. z 2017 r. poz. 799). Znosiła ona wymóg uzyskiwania danych do zakupu biletu podczas Turnieju Finałowego Młodzieżowych Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej UEFA EURO U21 Polska 2017. Zmiana ta wzorowana była na tej, która została przygotowana na Euro 2012, tak aby kibice z zagranicy mogli swobodnie nabywać bilety na mecze piłki nożnej.

Kolejna nowelizacja była spowodowana zmianą ustawy o wychowaniu i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz.U. z 2018 r. poz. 310). Spowodowała ona, że sprzedaż i podawanie napojów alkoholowych podczas imprez masowych mogą być prowadzone tylko na podstawie zezwolenia wydanego przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta), właściwego ze względu na lokalizację punktu sprzedaży (wcześniej taką właściwość ustalano według siedziby przedsiębiorcy).

Ostatnia ze zmian została wprowadzona ustawą z 14.12.2018 r. o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości (Dz.U. z 2019 r. poz. 125). Akt ten ma na celu określenie zakresu przedmiotowego i podmiotowego oraz definicji przetwarzania danych osobowych,

a także regulacji w zakresie zasad przetwarzania danych osobowych oraz praw osób, których dane dotyczą, określenia zadań i wymogów stawianych przed administratorem, podmiotem przetwarzającym oraz inspektorem ochrony danych osobowych (należy pamiętać, że InfBezprMasR przestanie obowiązywać 7.2.2020 r. i ustawodawca uchwalił nowy akt w tym przedmiocie). W zakresie BezprMasU miała ona charakter przede wszystkim techniczny, aczkolwiek po wejściu w życie tej zmiany zgromadzone podczas utrwalania przebiegu imprezy masowej materiały, niezawierające dowodów pozwalających na wszczęcie postępowania karnego albo postępowania w sprawach o wykroczenia lub dowodów mających znaczenie dla toczących się takich postępowań, organizator przechowuje po zakończeniu imprezy masowej przez okres co najmniej 30 dni, nie dłużej niż 90 dni.

2. BezprMasU a ustawodawstwo europejskie. Artykuł 1 BezprMasU określa zakres tej ustawy. W historii polskiej legislacji jest to drugi akt prawny regulujący kompleksowo problematykę imprez masowych. W porównaniu do poprzednio obowiązującej ustawy nowy akt prawny jest o wiele obszerniejszy.

W ustawodawstwach europejskich nie stosuje się zazwyczaj „zbiornych” uregulowań dotyczących imprez masowych. W praktyce odrębnie regulowane są wydarzenia sportowe oraz te artystyczno-rozrywkowe (np. taką regułę przyjęto na Słowacji, w Rumunii czy też na Ukrainie). Częstokroć inni ustawodawcy tworzą wspólne przepisy dla zgromadzeń oraz innych „masowych wydarzeń”, zawierając odpowiednie przepisy także dla przykładu w kodeksach karnych czy ustawach w przedmiocie bezpieczeństwa wewnętrznego (np. tak przyjęto przepisy we Francji czy też Stanach Zjednoczonych). Podobny akt do BezprMasU został zawarty w systemie niemieckim, gdzie w poszczególnych landach obowiązują akty wzorowane na *Muster-Versammlungsstättenverordnung*, który reguluje wydarzenia „masowe” w Niemczech (dla przykładu akt ten dotyczy wydarzeń organizowanych na otwartym terenie, gdzie udostępnionych miejsc jest 1000, a na stadionie 5000).

Pośrednio regulowaniem wydarzeń o charakterze sportowym zajmuje się Unia Europejska. Zgodnie z treścią art. 165 TFUE Unia ma przyczyniać się do wspierania europejskich przedsięwzięć w zakresie sportu, uwzględniając jednocześnie jego szczególny charakter, struktury oparte na dobrowolności, a także biorąc pod uwagę jego funkcje społeczną i edukacyjną (zob. szerzej komentarz do art. 3, pkt 54).

3. Zastosowanie przepisów o charakterze cywilnoprawnym, karnoprawnym i administracyjnoprawnym w BezprMasU. Zgodnie z uzasadnieniem projektu BezprMasU obszar działania wszystkich podmiotów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo i porządek publiczny wymaga szczególnego zaangażowania i wprowadzenia rozwiązań systemowych umożliwiających sprawne i skuteczne działania oraz egzekwowanie prawa. Stąd też w ustawie zastosowano przepisy o charakterze cywilnoprawnym, karnoprawnym oraz administracyjnoprawnym. Stąd też wykładnia przepisów tej ustawy musi wielokrotnie uwzględniać charakter jej przepisów.

4. Rezygnacja z regulacji dotyczącej zorganizowanego przejazdu osób uczestniczących w imprezie masowej. W projekcie ustawy i podczas prac nad jej zmianą przewidywane było także uregulowanie kwestii „zorganizowanego przejazdu osób uczestniczących w imprezie masowej”. Ostatecznie wskutek rozbieżności (w dużej mierze w zakresie zgodności projektowanego przepisu z Konstytucją RP), jakie pojawiły się w trakcie prac podkomisji oraz komisji sejmowej, zrezygnowano z zawarcia w ustawie przedmiotowej regulacji, a tym samym przejazdu takiego nie zalicza się do zakresu szeroko rozumianej imprezy masowej. Sankcję karną dotyczącą przejazdu zorganizowanych grup kibiców ustanowiono jednak po ostatnich zmianach BezprMasU w art. 50a KW (zob. szerzej na temat kontrowersji z tym związanych – komentarz do art. 65, pkt 3).

- 5 5. Obowiązki dotyczące imprezy masowej wynikające z BezpImprMasU97.** Ustawodawca nie dookreślił, inaczej niż to miało miejsce w BezpImprMasU97, na czym ma polegać „bezpieczeństwo imprezy masowej”. W art. 1 ust. 2 BezpImprMasU97 wskazano, że bezpieczeństwo imprezy masowej polega na spełnieniu przez organizatora imprezy wymogów w zakresie bezpieczeństwa osób obecnych na imprezie w czasie jej trwania, ochrony porządku publicznego, zabezpieczenia pod względem medycznym, a także stanu technicznego obiektów budowlanych wraz ze służącymi tym obiektom instalacjami i urządzeniami technicznymi, w szczególności przeciwpożarowymi i sanitarnymi. W chwili obecnej BezpImprMasU zawiera przykładowy katalog „bezpiecznej imprezy masowej”, który wprowadza o wiele więcej obowiązków, niż miało to miejsce na gruncie BezpImprMasU97 (zob. szerzej komentarz do art. 5, pkt 1 i n.).
- 6 6. Odpowiednie stosowanie przepisów KC, KPA, KPW i KPK.** Ustawa o bezpieczeństwie imprez masowych nie reguluje wszystkich kwestii związanych ze stosunkami cywilnoprawnymi, które powstają w momencie zakupu biletu lub wydania dokumentu zezwalającego na przebywanie na imprezie masowej. W takim przypadku należy stosować odpowiednie przepisy KC, np. dotyczące wzorców umownych (art. 385¹ i n. KC). Kształt prawny relacji między organizatorami imprezy masowej a uczestnikami imprez masowych oparto na zasadach prawa cywilnego i podporządkowano te stosunki koncepcji tzw. umów adhezyjnych.
- Tak samo dla przykładu proces udzielania zezwolenia na przeprowadzenie imprezy masowej jest regulowany nie tylko przepisami BezpImprMasU, ale także m.in. przepisami KPA.
- Procedura postępowania w przypadku osoby, która popełniła wykroczenia związane z imprezą masową, jest określona także w KPW, zaś w sprawach o przestępstwa – w KPK.
- 7 7. Odesłanie do przepisów innych ustaw.** Pomimo iż BezpImprMasU jest dosyć szczegółową ustawą, to część obowiązków organizatora imprez masowych została określona w innych aktach.
- Dla przykładu, przy organizacji imprez masowych – w przypadku wykorzystania dróg publicznych – organizator musi skorzystać z odpowiednich regulacji zawartych w PrDrog. W sytuacji gdy podczas imprezy masowej następuje sprzedaż alkoholu, organizator jest zobowiązany do stosowania przepisów zawartych w AlkU, która dookreśla możliwość dystrybucji np. piwa. Uzyskanie zgody na zbiórkę publiczną zostało uregulowane przez nową ustawę – ZbiPubl – która weszła w życie 18.7.2014 r. (pozwolenia na zbiórkę publiczną zostały zastąpione zgłoszeniem do Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji).
- Do organizacji imprez masowych mogą znaleźć zastosowanie także przepisy ustawy – PrOchrŚrod, która określa zakazy instalacji urządzeń nagłaśniających. Z kolei OchrPrzyrodU stanowi, że w parkach narodowych zabrania się m.in. organizowania imprez rekreacyjno-sportowych bez zgody dyrektora parku (zob. komentarz do art. 27, pkt 5–6).
- 8 8. Artykuły 65–65j PrDrog.** Przepisami szczególnymi do tych zawartych w BezpImprMasU są art. 65–65j PrDrog. Norm z BezpImprMasU nie stosuje się (z wyłączeniem przepisów regulujących organizację oraz uprawnienia służb porządkowych) do wskazanych w art. 65 PrDrog zawodów sportowych, rajdów, wyścigów, przewozów osób kolejką turystyczną i innych imprez (np. maratonów), które powodują utrudnienia w ruchu lub wymagają korzystania z drogi w sposób szczególny oraz uzyskania zezwolenia na jej przeprowadzenie (należy pamiętać, że powyższe zezwolenie nie zastępuje tego, które jest wydawane na przeprowadzenie imprezy masowej; nie sposób zatem uznać, że organizacja imprezy masowej bez zezwolenia może następować poprzez sięgnięcie przez organizatora jedynie do instrumentu przewidzianego w ustawie – PrDrog).

Organami właściwymi do wydawania zezwoleń są:

- 1) Generalny Dyrektor Dróg Krajowych i Autostrad w przypadku dróg krajowych – z wyłączeniem dróg krajowych będących w kompetencji prezydentów miast;
- 2) marszałek województwa – dla dróg wojewódzkich – z wyłączeniem dróg wojewódzkich będących w kompetencji prezydentów miast;
- 3) starosta – dla dróg powiatowych i gminnych – z wyłączeniem dróg powiatowych i gminnych będących w kompetencji prezydentów miast;
- 4) prezydent miasta dla dróg publicznych położonych w miastach na prawach powiatu, z wyjątkiem autostrad i dróg ekspresowych, przy czym drogami krajowymi, wojewódzkimi, powiatowymi i gminnymi są drogi publiczne określone zgodnie z przepisami o drogach publicznych.

Mogą one się odbywać pod warunkiem zapewnienia bezpieczeństwa porządku podczas trwania imprezy oraz uzyskania zezwolenia na jej przeprowadzenie. W takim przypadku organizator imprezy jest obowiązany zapewnić bezpieczeństwo osobom obecnym na imprezie oraz porządek podczas trwania imprezy, poprzez:

- 1) spełnienie wymagań określonych w szczególności w przepisach prawa budowlanego, przepisach sanitarnych, przepisach dotyczących ochrony przeciwpożarowej oraz ochrony środowiska;
- 2) wyróżniającą się elementami ubioru służbę porządkową i informacyjną;
- 3) pomoc medyczną i przedmedyczną, dostosowaną do liczby uczestników imprezy, a także odpowiednie zaplecze higieniczno-sanitarne;
- 4) drogi ewakuacyjne oraz drogi umożliwiające dojazd służb ratowniczych i Policji, Straży Granicznej oraz Żandarmerii Wojskowej;
- 5) warunki zorganizowania łączności między podmiotami biorącymi udział w zabezpieczeniu imprezy;
- 6) sprzęt ratowniczy i gaśniczy oraz środki gaśnicze niezbędne do zabezpieczenia działań ratowniczo-gaśniczych;
- 7) w razie potrzeby pomieszczenie dla służb kierujących zabezpieczeniem imprezy;
- 8) środki techniczne niezbędne do zabezpieczenia imprezy, a w szczególności:
 - a) znaki lub tablice ostrzegawcze i informacyjne,
 - b) liny, taśmy lub wstęgi służące do oznaczenia trasy lub miejsca imprezy,
 - c) bariery, płotki lub przegrody służące do odgradzania miejsca imprezy.

Organizator imprezy jest obowiązany także do:

- 1) uzgodnienia z organami zarządzającymi ruchem na drogach przebieg trasy, na której ma się odbyć impreza;
- 2) współdziałania z Policją oraz, jeżeli impreza odbywa się w strefie nadgranicznej albo na drogach przebiegających przez tereny lub przyległych do terenów będących w zarządzie jednostek organizacyjnych podporządkowanych lub nadzorowanych przez Ministra Obrony Narodowej lub na drogach przyległych do tych terenów, odpowiednio ze Strażą Graniczną lub Żandarmerią Wojskową:
 - a) uzgadniając przebieg trasy lub miejsce imprezy,
 - b) stosując polecenia dotyczące prawidłowego zabezpieczenia imprezy,
 - c) dokonując wspólnego objazdu trasy lub miejsca imprezy;
- 3) sporządzenia planu określającego sposoby zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego podczas imprezy na terenie poszczególnych województw, obejmującego:
 - a) listę osób wchodzących w skład służby porządkowej, ich rozmieszczenie oraz elementy ubioru wyróżniające te osoby,
 - b) pisemną instrukcję określającą zadania służb porządkowych, opracowaną w uzgodnieniu z Policją,
 - c) rodzaj i ilość środków technicznych oraz miejsce ich rozlokowania,
 - d) rodzaje, zakres i sposób zabezpieczenia ratowniczego imprezy, w uzgodnieniu z właściwym komendantem powiatowym Państwowej Straży Pożarnej

- oraz innymi służbami ratowniczymi, w tym z właściwym dysponentem jednostki w rozumieniu przepisów PRatowMedU,
- e) sposób oznaczenia miejsc niebezpiecznych dla uczestników imprezy,
 - f) oznakowanie pojazdów uczestniczących w imprezie i towarzyszących tej imprezie,
 - g) rodzaje zezwoleń umożliwiających poruszanie się osób lub pojazdów w miejscach wyłączonych z ruchu publicznego,
 - h) organizację łączności bezprzewodowej między organizatorem imprezy a Policją w trakcie trwania imprezy,
 - i) sposób informowania o ograniczeniach w ruchu drogowym wynikających z przebiegu imprezy – przed imprezą i w trakcie jej trwania;
 - 4) opracowania regulaminu oraz programu imprezy;
 - 5) ustalenia z Policją oraz, jeżeli impreza odbywa się w strefie nadgranicznej albo na drogach przebiegających przez tereny lub przyległych do terenów będących w zarządzie jednostek organizacyjnych podporządkowanych lub nadzorowanych przez Ministra Obrony Narodowej, odpowiednio ze Strażą Graniczną lub Żandarmerią Wojskową terminy wspólnych spotkań organizowanych w celu uzgodnienia spraw związanych z zabezpieczeniem imprezy;
 - 6) zapewnienia realizacji planu, o którym mowa w pkt 3;
 - 7) uzgodnienia z zarządcą drogi obszaru wykorzystania pasa drogowego oraz sposobu i terminu przywrócenia go do stanu poprzedniego;
 - 7a) uzyskania zgody zarządcy drogi na udział w imprezie pojazdów samochodowych wyposażonych w opony z umieszczonymi w nich na trwałe elementami przeciwsłizgowymi;
 - 8) powiadomienia przedsiębiorstwa komunikacji publicznej o przewidywanym czasie występowania utrudnień w ruchu drogowym;
 - 9) na polecenie organu zarządzającego ruchem na drodze opracowania projektu organizacji ruchu w uzgodnieniu z Policją;
 - 10) udzielenia dokładnych informacji dotyczących imprezy, na żądanie Policji lub innych podmiotów wymienionych w pkt 1, 2, 7 i 8, a także wojewody właściwego ze względu na miejsce odbywania się imprezy, jeżeli są one niezbędne do realizacji ich zadań w celu zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego;
 - 11) przekazywania do wiadomości publicznej informacji o utrudnieniach w ruchu wynikających z planowanej imprezy.

Bezpieczeństwo i porządek podczas imprez zapewnia Policja, z tym że jeżeli impreza odbywa się w strefie nadgranicznej albo jest przeprowadzana na drogach przebiegających lub przyległych do terenów będących w zarządzie jednostek organizacyjnych podporządkowanych lub nadzorowanych przez Ministra Obrony Narodowej, odpowiednio we współdziałaniu ze Strażą Graniczną, Żandarmerią Wojskową lub z wojskowymi organami porządkowymi:

- 1) w czasie przygotowywania imprezy – opracowując własny plan zabezpieczenia imprezy;
 - 2) w czasie trwania imprezy:
 - a) wystawiając posterunki kierowania ruchem i blokady ruchu,
 - b) pilotując, w razie potrzeby, przejazd lub przejście uczestników imprezy,
 - c) organizując objazdy wynikające z przeprowadzonej imprezy na drodze;
 - 3) po zakończeniu imprezy – przywracając płynność ruchu na drodze.
- 9 9. Zezwoleńie na przeprowadzenie imprezy masowej i użycie dróg w sposób szczególny.** W praktyce powstały wątpliwości, czy np. rajdy samochodowe organizowane na drogach wraz z występami artystyczno-rozrywkowymi stanowią imprezę masową. W żadnej z ustaw nie ma mechanizmu prewencyjnego, który pozwalałby na dokonanie z urzędu przez organ gminy wstępnej weryfikacji charakteru planowanego wydarzenia. Jeżeli więc organizator nie zwróci się z wnioskiem o wydanie

zezwolenia na przeprowadzenie imprezy masowej, wójt, burmistrz albo prezydent miasta nie ma podstaw prawnych do zajmowania stanowiska w tym zakresie. W mojej opinii w takiej sytuacji organizator powinien wystąpić i o zezwolenie na użycie dróg w sposób szczególny (30 dni przed jej rozpoczęciem) i o zezwolenie na przeprowadzenie imprezy masowej, ponieważ *de facto* są to bardzo często dwie odrębne imprezy, np. koncerty poprzedzają rajd samochodowy i są kontynuowane po zakończeniu rywalizacji sportowej. Taka sama sytuacja będzie miała miejsce w przypadku np. przygotowania maratonu, którego organizacja połączona jest z występami artystycznymi (sama organizacja maratonu, bez występów artystycznych, wymaga zezwolenia wskazanego w PrDrog). Stąd też organizator, dla przykładu – wyścigu kolarskiego, powinien uzyskać zezwolenie na użytkowanie odpowiednich dróg, po czym na terenie, gdzie znajduje się scena muzyczna, powinien wystąpić o zezwolenie na użytkowanie dróg publicznych, gdzie znajduje się scena muzyczna, powinien wystąpić o zezwolenie na użytkowanie dróg publicznych, w przypadku gdy np. dojazd kolarzy poprzedzony jest występami artystycznymi, które zaliczane są do wydarzeń regulowanych przez BezpImprMasU.

Bardzo często organizatorzy pokazowych rajdów samochodowych, które są udostępnione także dla widzów, zaliczają daną imprezę jako artystyczno-rozrywkową (masową) i uzyskują zgodę wyłącznie na organizację imprezy masowej, pomimo że użytkują oni drogi publiczne. Bardzo często organy wydające taką decyzję akceptują taki stan rzeczy, który w mojej ocenie wydaje się być słuszny z praktycznego punktu widzenia, ale niestety już literalne brzmienie przepisów PrDrog wymaga od organizatora podjęcia także działań wskazanych w tym akcie (PrDrog wskazuje na jakiegokolwiek imprezy, które powodują utrudnienia w ruchu). Stąd też organizator takich rajdów powinien uzyskać zezwolenie na przeprowadzenie imprezy masowej, jeżeli wydarzenie spełnia wymogi wskazane w BezpImprMasU, a także na użycie drogi.

10. Wyłączenie stosowania BezpImprMasU do wydarzeń religijnych. Przepisów BezpImprMasU nie stosuje się do wydarzeń rodzinnych (np. wesela), ale także do procesji, pielgrzymek i innych imprez o charakterze religijnym, które odbywają się na drogach na zasadach określonych w ustawach szczególnych. Dla przykładu, zgodnie z art. 16 pkt 1 ustawy z 17.5.1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1347), organizowanie imprez o charakterze religijnym na drogach publicznych wymaga uzgodnienia w zakresie bezpieczeństwa ruchu drogowego z właściwymi organami administracji rządowej lub samorządowej. Wymogu tego nie stosuje się do konduktów pogrzebowych odbywających się stosownie do miejscowego zwyczaju.

Mając powyższe na względzie, Światowe Dni Młodzieży, które odbyły się w Krakowie w 2016 r., nie były uznane za imprezę masową. W związku z tym ustawodawca w ustawie z 18.3.2016 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z organizacją wizyty Jego Świątobliwości Papieża Franciszka w Rzeczypospolitej Polskiej oraz Światowych Dni Młodzieży – Kraków 2016 (Dz.U. z 2017 r. poz. 685) słusznie ustanowił przepisy, które odsyłały w określonym zakresie do BezpImprMasU i pozwoliły na ich odpowiednie stosowanie.

11. Wyłączenie stosowania BezpImprMasU do zgromadzeń. Przepisów BezpImprMasU nie stosuje się do zgromadzeń. Jest ono rozumiane jako zgrupowanie zwołane w celu wspólnych obrad lub w celu wspólnego wyrażenia stanowiska – art. 3 PrZgrom. Nie są imprezami masowymi także zgromadzenia publiczne, czyli takie, które są organizowane na otwartej przestrzeni dostępnej dla nieokreślonych imiennie osób.

Różnica między zgromadzeniami a imprezami masowymi sprowadza się do celu, w którym jest dane przedsięwzięcie organizowane. W pierwszym przypadku chodzi o wyrażenie wspólnego stanowiska w sprawach publicznych. Drugi dotyczy uczestnictwa w wydarzeniu o charakterze artystyczno-rozrywkowym lub sportowym, w tym meczu piłki nożnej (zob. szerzej komentarz do art. 3, pkt 31).

Art. 2. [Wyłączenie stosowania przepisów ustawy]

Przepisów ustawy nie stosuje się do nieodpłatnych imprez masowych organizowanych na terenach zamkniętych będących w trwałym zarządzie jednostek organizacyjnych podległych, podporządkowanych lub nadzorowanych przez: Ministra Obrony Narodowej, Ministra Sprawiedliwości oraz ministrów właściwych: do spraw wewnętrznych, do spraw oświaty i wychowania, do spraw szkolnictwa wyższego oraz do spraw kultury fizycznej, jeżeli jednostki te są organizatorami imprezy masowej w rozumieniu niniejszej ustawy.

Spis treści

	Nb
1. Wyłączenie stosowania BezpImprMasU do określonych imprez masowych	1
2. Przesłanki wynikające z art. 2 BezpImprMasU	2
3. Definicja terenu zamkniętego	3
4. Rozszerzenie zakresu wyłączenia	4
5. Organizowanie imprezy masowej przez jednostki organizacyjne podległe lub podporządkowane ministrom	5
6. Wykaz jednostek organizacyjnych podległych lub podporządkowanych Ministrowi Obrony Narodowej	6
7. Wykaz jednostek organizacyjnych podległych lub podporządkowanych Ministrowi Sprawiedliwości	7
8. Wykaz jednostek organizacyjnych podległych lub podporządkowanych Ministrowi Edukacji Narodowej	8
9. Wykaz jednostek organizacyjnych podległych lub podporządkowanych Ministrowi Spraw Wewnętrznych	9
10. Wykaz jednostek organizacyjnych podległych lub podporządkowanych Ministrowi Nauki i Szkolnictwa Wyższego	10
11. Wykaz jednostek organizacyjnych podległych lub podporządkowanych Ministrowi Sprawiedliwości	11
12. Organizator imprezy masowej	12
13. Wyłączenie zastosowania BezpImprMasU, gdy wydarzenie jest organizowane przez jednostkę nadzorowaną przez Ministra Sprawiedliwości, na terenie podporządkowanym ministrowi do spraw szkolnictwa wyższego	13
14. Zastosowanie BezpImprMasU do imprezy masowej odbywającej się na terenie osiedla studenckiego	14

1 1. Wyłączenie stosowania BezpImprMasU do określonych imprez masowych.

Artykuł 2 BezpImprMasU wyłącza stosowanie przepisów ustawy do szczególnego rodzaju określonych imprez masowych. Organ lub podmiot w takim przypadku nie jest zobowiązany do uzyskania zezwolenia na przeprowadzenie imprezy masowej. Wymogi związane z organizacją takich wydarzeń określają poszczególne przepisy wewnętrzne wskazanych w tym przepisie jednostek.

W praktyce więc dla przykładu ceremonie wojskowe organizowane przez Ministerstwo Obrony Narodowej, które niejednokrotnie spełniałyby wymogi imprez masowych, nie będą, co do zasady, nimi ze względu na treść art. 2 BezpImprMasU.

2 2. Przesłanki wynikające z art. 2 BezpImprMasU. W art. 2 BezpImprMasU zawarto przesłanki, jakie muszą być łącznie spełnione, aby akt ten nie znalazł zastosowania do określonych imprez masowych. Ustawa nie znajdzie zastosowania, w przypadku, jeżeli impreza masowa jest:

- 1) nieodpłatna;

- 2) zorganizowana na terenie zamkniętym, który musi być w trwałym zarządzie jednostki organizacyjnej podległej lub podporządkowanej jednemu z wymienionych w tym przepisie centralnych organów administracji rządowej bądź nadzorowanej przez jeden z nich;
- 3) organizowana przez ww. jednostki organizacyjne.

Pierwszym warunkiem wskazanym w art. 2 BezpImprMasU jest tzw. nieodpłatność imprezy, czyli brak uiszczenia przez uczestników imprezy masowej jakichkolwiek opłat (także polegających na uzyskaniu pewnej korzyści majątkowej) na rzecz organizatora imprezy masowej w zamian za udział w określonym wydarzeniu. Może ona przyjąć formę przede wszystkim opłaty za udział w danej imprezie masowej. Należy pamiętać, że w tym przypadku odpłatność polega na możliwości uczestnictwa przez widza w imprezie masowej, a organizator otrzymuje np. świadczenie pieniężne w określonej wysokości.

W doktrynie wskazuje się także, że odpłatny wstęp na imprezę masową ma miejsce również wtedy, gdy w zamian za udostępnienie wstępu na imprezę masową (np. poprzez wydanie biletu lub innego dokumentu uprawniającego do uczestnictwa w imprezie masowej) druga osoba dokonuje odpłatności poprzez np. świadczenie usług (C. Kąkol, *Bezpieczeństwo imprez masowych*, Warszawa 2012, s. 26). Stanowisko to należy uznać za słuszne, ponieważ odpłatność czynności polega na uzyskaniu korzyści majątkowej. Musi mieć ona charakter realny, a nie tylko wartość symboliczną (np. w postaci zapłaty jednego złotego, aczkolwiek w przypadku wątpliwości należy ocenić taką „odpłatność” na podstawie kryteriów obiektywnych).

Należy jedna pamiętać, że jeżeli organizator tej imprezy pobiera od większości uczestników imprezy masowej opłatę albo to w formie pieniężnej, albo niepieniężnej, ale nie robi np. tego w stosunku do osób zaproszonych, to wtedy taka impreza masowa ma mimo to charakter odpłatny, ponieważ w tym przypadku chodzi o odpłatność samej imprezy masowej, a nie poszczególnej czynności prawnej, która jest zawierana z danym uczestnikiem.

Nieodpłatna jest impreza masowa, w związku z którą organizator nie pobiera świadczenia za uczestnictwo w niej, ale np. uzyskuje pieniądze w trakcie jej trwania na inny cel niezwiązany z organizacją imprezy. Przykładem takiego wydarzenia jest np. bal charytatywny, w którym podmiot ma możliwość uiszczenia świadczenia nie za udział w imprezie masowej, ale na cel, który nie służy pokryciu kosztów jej organizacji. W tym przypadku stosunek pomiędzy organizatorem a każdym uczestnikiem jest nieodpłatny (organizator nie uzyskuje przysporzenia z tytułu imprezy masowej), a przedmiotowe świadczenie np. na cele charytatywne ma zazwyczaj charakter nieodpłatnej czynności prawnej zawieranej pomiędzy, odpowiednio, obdarowanym lub organizatorem a uczestnikiem i ma ona formę darowizny, bo uczestnik nie uzyskuje w tym przypadku przysporzenia. Na marginesie należy wskazać, że część imprez masowych organizowanych w ramach rozgrywek sportowych ma charakter wyłącznie odpłatny. Dla przykładu, regulamin przygotowany przez Ekstraklasę S.A. – „regulamin imprezy masowej – meczu piłki nożnej” (przyjęty przez większość klubów piłkarskich w drodze uchwał) – w § 2 ust. 2 stanowi, że impreza (mecz piłki nożnej) ma charakter odpłatny.

3. Definicja terenu zamkniętego została zawarta w art. 3 pkt 15 BezpImprMasU. **3** Zgodnie z tym przepisem oznacza on teren zamknięty w rozumieniu przepisów PrBud lub teren będący w trwałym zarządzie jednostek organizacyjnych podległych, podporządkowanych lub nadzorowanych przez: Ministra Obrony Narodowej, Ministra Sprawiedliwości oraz ministrów właściwych: do spraw wewnętrznych, do spraw oświaty i wychowania, do spraw szkolnictwa wyższego oraz do spraw kultury fizycznej.

Alternatywa rozłączna zastosowana w tym przepisie wskazuje, że terenem zamkniętym może być obszar nadzorowany przez wskazane powyżej jednostki,

pomimo że nie spełnia on odpowiednich norm wskazanych w PrBud, co wzbudza w praktyce wątpliwości interpretacyjne.

Pojęcie terenu zamkniętego zostało zamieszczone w PrBud, a dokładniej w art. 3 pkt 15 PrBud. Przepis ten wskazuje, że przez teren zamknięty należy rozumieć ten, o którym mowa w przepisach PrGeodKart. Na podstawie art. 2 pkt 9 PrGeodKart przez pojęcie terenu zamkniętego rozumie się tereny o charakterze zastrzeżonym ze względu na obronność i bezpieczeństwo państwa, określone przez właściwych ministrów i kierowników urzędów centralnych [WSA w Warszawie w wyr. z 28.3.2007 r., IV SA/Wa 256/07, OSG 2009, Nr 5, poz. 38, wskazał, iż „(...) nie ma przepisów prawa, które wprowadzałyby wprost zakazy realizacji określonych inwestycji na terenach zamkniętych. Ponieważ tereny takie są tworzone ze względu na obronność i bezpieczeństwo państwa, przy wydawaniu decyzji o warunkach zabudowy organ winien więc dokonać oceny czy realizacja określonej inwestycji nie będzie godzić w cel, dla którego strefa została ustanowiona”]. Interpretacja tych przepisów wskazuje jednoznacznie, że ustawodawca w BezpImprMasU przez użycie norm odsyłających doprowadził do zbędnych powtórzeń i sprzeczności (np. odsyłając w art. 3 pkt 15 BezpImprMasU do przepisów PrBud, tak naprawdę stworzono *superfluum* względem części art. 2 BezpImprMasU; pomijam już błąd podwójnego odesłania, co zgodnie z zasadami poprawnej techniki legislacyjnej nie powinno mieć miejsca). Dlatego też należy przyjąć, że teren zamknięty na gruncie BezpImprMasU oznacza:

- a) teren podległy, podporządkowany lub nadzorowany przez: Ministra Obrony Narodowej, Ministra Sprawiedliwości oraz ministrów właściwych: do spraw wewnętrznych, do spraw oświaty i wychowania, do spraw szkolnictwa wyższego oraz do spraw kultury fizycznej lub
- b) teren o charakterze zastrzeżonym ze względu na obronność i bezpieczeństwo państwa, określony przez właściwych ministrów i kierowników urzędów centralnych [tym samym, aby w danym stanie faktycznym zastosowanie znalazł art. 2 BezpImprMasU – teren o charakterze zastrzeżonym ze względu na obronność i bezpieczeństwo państwa, określony przez właściwych ministrów i kierowników urzędów centralnych musi być dodatkowo w trwałym zarządzie jednostek organizacyjnych podległych, podporządkowanych lub nadzorowanych przez: Ministra Obrony Narodowej, Ministra Sprawiedliwości oraz ministrów właściwych: do spraw wewnętrznych, do spraw oświaty i wychowania, do spraw szkolnictwa wyższego oraz do spraw kultury fizycznej lub teren o charakterze zastrzeżonym ze względu na obronność i bezpieczeństwo państwa, określony przez właściwych ministrów i kierowników urzędów centralnych. Należy wskazać, że jeżeli prawodawca w sposób wiążący ustalił znaczenie określonych zwrotów zawartych w normach prawnych (definicje legalne), to należy ich używać w tym właśnie znaczeniu].

Problematyka trwałego zarządu została uregulowana w całości w rozdziale 5 GospNierU „Oddawanie w trwały zarząd” (art. 43–50). Trwały zarząd jest formą prawną władania nieruchomością przez jednostkę organizacyjną, tj. państwową lub samorządową jednostkę organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej od dnia złożenia wniosku. Zgodnie z wyrokiem WSA w Warszawie z 3.6.2004 r. (I SA 2372/02, Legalis) trwały zarząd nie stanowi prawa podmiotowego o charakterze cywilnym państwowej lub samorządowej jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej. Wskazane powyżej podmioty mają prawo do korzystania z nieruchomości oddanej w trwały zarząd, a w szczególności do:

- 1) korzystania z nieruchomości w celu prowadzenia działalności należącej do zakresu jej działania;
- 2) zabudowy, odbudowy, rozbudowy, nadbudowy, przebudowy lub remontu obiektu budowlanego na nieruchomości, zgodnie z przepisami PrBud, za zgodą organu nadzorującego;

- 3) oddania nieruchomości lub jej części w najem, dzierżawę albo użyczenie na czas nie dłuższy niż czas, na który został ustanowiony trwały zarząd, z równoczesnym zawiadomieniem właściwego organu i organu nadzorującego, jeżeli umowa jest zawierana na czas oznaczony do 3 lat, albo za zgodą tych organów, jeżeli umowa jest zawierana na czas oznaczony dłuższy niż 3 lata lub czas nieoznaczony, jednak na okres nie dłuższy niż czas, na który został ustanowiony trwały zarząd; zgoda jest wymagana również w przypadku, gdy po umowie zawartej na czas oznaczony strony zawierają kolejne umowy, których przedmiotem jest ta sama nieruchomość.

Trwały zarząd jest prawem niezbywalnym. Podlega ochronie prawnej i jest instytucją prawa administracyjnego powodującą powstanie stosunku prawnego pomiędzy osobą prawną prawa publicznego a jednostką organizacyjną niemającą osobowości prawnej. Ostatniemu ze wskazanych podmiotów przyznano prawo do wypowiedzenia, co do zasady, za zgodą organu nadzorującego, każdej umowy najmu, dzierżawy i użyczenia nieruchomości lub jej części, obciążających nieruchomość objętą trwałym zarządem, z zachowaniem trzymiesięcznego terminu wypowiedzenia.

Trwały zarząd zgodnie z art. 44 GospNierU ustanawia się na czas nieoznaczony lub czas oznaczony, a z wnioskiem o jego ustanowienie występuje jednostka organizacyjna. Przydziela się go w drodze decyzji administracyjnej właściwego organu: w odniesieniu do nieruchomości należących do Skarbu Państwa – starosty, a w stosunku do nieruchomości jednostek samorządu terytorialnego – odpowiednio przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta, zarząd powiatu lub zarząd województwa. W przypadku nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków, w decyzji o ustanowieniu trwałego zarządu można nałożyć, w miarę potrzeby, na jednostkę organizacyjną obowiązek odbudowy lub remontu położonych na tej nieruchomości zabytkowych obiektów budowlanych, w terminie określonym w decyzji. Objęcie nieruchomości w trwały zarząd następuje na podstawie protokołu zdawczo-odbiorczego.

Trwały zarząd wygasa z upływem okresu, na który został ustanowiony, albo na skutek wydania decyzji właściwego organu o jego wygaśnięciu. Właściwy organ może z urzędu wydać decyzję o wygaśnięciu trwałego zarządu w odniesieniu do nieruchomości lub jej części w razie stwierdzenia, że:

- 1) nieruchomość nie została zagospodarowana zgodnie z decyzją o ustanowieniu trwałego zarządu;
- 2) jednostka organizacyjna nie zawiadomiła właściwego organu o oddaniu nieruchomości lub jej części w najem, dzierżawę albo o użyczeniu lub nie uzyskała zgody, o której mowa w art. 43 ust. 2 pkt 3 GospNierU;
- 3) nieruchomość jest wykorzystywana niezgodnie z jej przeznaczeniem określonym w decyzji, o której mowa w art. 45 GospNierU;
- 4) sposób korzystania z nieruchomości pogarsza stan środowiska w stopniu zagrażającym życiu, zdrowiu lub mieniu;
- 5) przeznaczenie nieruchomości w planie miejscowym uległo zmianie, która nie pozwala na dalsze wykorzystywanie nieruchomości lub jej części w dotychczasowy sposób, a jednostka organizacyjna nie ma możliwości zmiany sposobu wykorzystywania nieruchomości;
- 6) nieruchomość stała się zbędna na cel określony w decyzji o ustanowieniu trwałego zarządu.

Wygaśnięcie trwałego zarządu jest równoznaczne z wypowiedzeniem umów najmu, dzierżawy lub użyczenia z zachowaniem trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia, jeżeli nieruchomość, w stosunku do której wygasł trwały zarząd, była wynajęta, wydzierżawiona lub użyczona. Artykuł 46 GospNierU wskazuje, że decyzja o wygaśnięciu trwałego zarządu przysługująca jednostkom organizacyjnym:

- 1) resortu obrony narodowej – wymaga zgody wojewody, wydanej w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw obrony narodowej;

- 2) resortu spraw wewnętrznych – wymaga zgody wojewody, wydanej w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych;
- 3) resortu sprawiedliwości – wymaga zgody wojewody, wydanej w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw sprawiedliwości;
- 4) Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego lub Agencji Wywiadu – wymaga zgody wojewody, wydanej w porozumieniu odpowiednio z Szefem Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego lub Szefem Agencji Wywiadu;
- 5) Centralnego Biura Antykorupcyjnego – wymaga zgody wojewody, wydanej w porozumieniu z Szefem Centralnego Biura Antykorupcyjnego.

Zgodnie z art. 47 GospNierU jednostka organizacyjna sprawująca trwałą zarząd może zgłosić właściwemu organowi wniosek o wydanie decyzji o wygaśnięciu tego zarządu do całej nieruchomości lub jej części, jeżeli stała się dla niej zbędna. Złożenie wniosku powinno być poprzedzone uzyskaniem zgody organu nadzorującej jednostkę organizacyjną. Właściwy organ wydaje decyzję o wygaśnięciu trwałego zarządu, na wniosek jednostki organizacyjnej, po uzyskaniu możliwości zagospodarowania nieruchomości, w ciągu 18 miesięcy od dnia złożenia wniosku.

- 4 **4. Rozszerzenie zakresu wyłączenia.** Warto dodać, że w doktrynie wyrażono pogląd, że wyłączenie wskazane w art. 2 BezpImprMasU nie ogranicza się jedynie do terenów, które znajdują się w trwałym zarządzie jednostek wymienionych w tym przepisie. Zdaniem np. *G. Gozdóra* wyłączenie to dotyczy także terenów, które są przedmiotem własności podmiotów wymienionych w art. 2 BezpImprMasU, względnie zostały tym podmiotom oddane w użytkowanie wieczyste (*G. Gozdór*, *Bezpieczeństwo imprez masowych. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 47). Bazując na podstawie wykładni *a minori ad maius*, powyższy pogląd należy uznać za słuszny, aczkolwiek do powyższych praw należałoby dodać także użytkowanie, ze względu na treść tego prawa, zbliżoną do trwałego zarządu, i zawarty w art. 50 GospNierU przepis odsyłający właśnie do tego ograniczonego prawa rzeczowego. Niezależnie od poczynionych ustaleń, przepis ten wymaga *de lege ferenda* dookreślenia przez ustawodawcę.
- 5 **5. Organizowanie imprezy masowej przez jednostki organizacyjne podległe lub podporządkowane ministrom.** Kolejną przesłanką wskazaną w art. 2 BezpImprMasU jest organizowanie imprezy masowej przez jednostki organizacyjne podległe lub podporządkowane Ministrowi Obrony Narodowej, Ministrowi Sprawiedliwości, a także ministrom właściwym do spraw wewnętrznych, do spraw oświaty i wychowania, do spraw szkolnictwa wyższego oraz do spraw kultury fizycznej bądź nadzorowane przez tych ministrów. Wykaz tych jednostek jest bardzo obszerny.
- 6 **6. Wykaz jednostek organizacyjnych podległych lub podporządkowanych Ministrowi Obrony Narodowej** został wskazany w obwieszczeniu Ministra Obrony Narodowej z 17.1.2019 r. w sprawie wykazu jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowanych (M.P. z 2019 r. poz. 48). Zgodnie z tym aktem jednostkami organizacyjnymi podległymi Ministrowi Obrony Narodowej są: Dowództwo Generalne Rodzajów Sił Zbrojnych w Warszawie wraz z podległymi jednostkami organizacyjnymi, Dowództwo Operacyjne Rodzajów Sił Zbrojnych w Warszawie wraz z podległymi jednostkami organizacyjnymi, Dowództwo Wojsk Obrony Terytorialnej wraz z podległymi jednostkami organizacyjnymi, Inspektorat Wsparcia Sił Zbrojnych w Bydgoszczy wraz z podległymi jednostkami organizacyjnymi, Dowództwo Garnizonu Warszawa w Warszawie wraz z podległymi jednostkami organizacyjnymi, Komenda Główna Żandarmerii Wojskowej w Warszawie wraz z podległymi jednostkami organizacyjnymi, Narodowe Centrum Kryptologii w Warszawie wraz z podległymi jednostkami organizacyjnymi, Wojewódzkie Sztaby Wojskowe w: Białymstoku, Bydgoszczy, Gdańsku, Katowic

cach, Kielcach, Krakowie, Lublinie, Łodzi, Olsztynie, Opolu, Poznaniu, Rzeszowie, Szczecinie, Warszawie, Wrocławiu, Zielonej Górze, wraz z podległymi jednostkami organizacyjnymi, Ośrodek Monitorowania i Analiz Ministra Obrony Narodowej w Warszawie, Inspektorat Uzbrojenia w Warszawie wraz z podległą jednostką organizacyjną, Inspektorat Implementacji Innowacyjnych Technologii Obronnych w Warszawie, Inspektorat Informatyki w Warszawie wraz z podległymi jednostkami organizacyjnymi, Inspektorat Wojskowej Ochrony Przeciwpożarowej w Warszawie wraz z podległymi jednostkami organizacyjnymi, Wojskowe Centrum Normalizacji, Jakości i Kodyfikacji w Warszawie wraz z podległymi jednostkami organizacyjnymi, Wojskowe Centrum Metrologii w Warszawie wraz z podległymi jednostkami organizacyjnymi, Wojskowa Inspekcja Gospodarki Energetycznej, Wojskowy Dozór Techniczny, Biuro Infrastruktury Specjalnej w Warszawie, Wojskowe Studium Nauczania Języków Obcych w Łodzi, Centralny Ośrodek Aktywizacji Zawodowej w Warszawie wraz z podległymi jednostkami organizacyjnymi, Centralna Wojskowa Komisja Lekarska w Warszawie wraz z podległymi jednostkami organizacyjnymi, Biuro Konwentu Dziekanów w Warszawie, Wojskowe Biura Emerytalne w: Białymstoku, Bydgoszczy, Gdańsku, Katowicach, Kielcach, Krakowie, Lublinie, Łodzi, Olsztynie, Poznaniu, Rzeszowie, Szczecinie, Warszawie, Wrocławiu i Zielonej Górze, Dom Emeryta Wojskowego w Warszawie, Delegatury Departamentu Kontroli w: Bydgoszczy, Warszawie i Wrocławiu, Biuro Ewidencji Osobowej Wojska Polskiego w Warszawie, Wojskowe Biuro Historyczne im. gen. broni Kazimierza Sosnkowskiego w Warszawie wraz z podległymi jednostkami organizacyjnymi, Centrum Doktryn i Szkolenia Sił Zbrojnych w Bydgoszczy, Centrum Weterana Działań Poza Granicami Państwa w Warszawie, Centralna Wojskowa Pracownia Psychologiczna w Bydgoszczy wraz z podległymi jednostkami organizacyjnymi, Wojskowe Ośrodki Medycyny Prewencyjnej w: Modlinie, Krakowie, Wrocławiu, Bydgoszczy i Gdyni, Inspektorat Ministerstwa Obrony Narodowej do Spraw Bezpieczeństwa Lotów w Poznaniu, Pełnomocnik Ministra Obrony Narodowej do Spraw Budowy i Wdrażania Narodowego Centrum Wspomagania Operacji Powietrznych w Warszawie, Biuro do Spraw Utworzenia Obrony Terytorialnej w Warszawie, Biuro do Spraw Proobronnych w Warszawie, Zespół do Spraw Służby w Międzynarodowych Strukturach Wojskowych w Warszawie, Zespół Zapewnienia Jakości w Lotnictwie w Warszawie, Polskie Przedstawicielstwo Wojskowe przy Komitetach Wojskowych Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego i Unii Europejskiej z siedzibą w Brukseli, BELGIA, Narodowe Przedstawicielstwo Łącznikowe przy Sojusznicyzm Dowództwie Transformacyjnym z siedzibą w Norfolk, USA, Polskie Narodowe Przedstawicielstwo Wojskowe przy Naczelnym Dowództwie Sojusznicych Sił w Europie z siedzibą w Mons, BELGIA, Narodowy Element Wsparcia przy Dowództwie Eurokorpusu w Strasburgu, FRANCJA, Wojskowe Centrum Edukacji Obywatelskiej im. płk. dypl. Mariana Porwita w Warszawie, Centralna Biblioteka Wojskowa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Warszawie, Reprezentacyjny Zespół Artystyczny Wojska Polskiego w Warszawie, Wojskowe Biuro Zarządzania Częstotliwościami w Warszawie, Wojskowe Biuro Łączności w Warszawie.

Jednostkami organizacyjnymi nadzorowanymi przez Ministra Obrony Narodowej są: Agencja Mienia Wojskowego w Warszawie, Akademia Sztuki Wojennej w Warszawie, Wojskowa Akademia Techniczna im. Jarosława Dąbrowskiego w Warszawie, Akademia Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte w Gdyni, Akademia Wojsk Lądowych im. generała Tadeusza Kościuszki we Wrocławiu, Lotnicza Akademia Wojskowa w Dęblinie, Instytut Techniczny Wojsk Lotniczych w Warszawie, Wojskowy Instytut Chemii i Radiometrii w Warszawie, Wojskowy Instytut Łączności im. prof. dr. hab. Janusza Groszkowskiego w Zegrzu, Wojskowy Instytut Techniki Pancernej i Samochodowej w Sulejówku, Wojskowy Instytut Techniczny

Uzbrojenia w Zielonce, Wojskowy Instytut Techniki Inżynieryjnej im. profesora Józefa Kosackiego we Wrocławiu, Wojskowy Instytut Higieny i Epidemiologii im. generała Karola Kaczkowskiego w Warszawie, Wojskowy Instytut Medycyny Lotniczej w Warszawie, Wojskowy Instytut Medyczny w Warszawie, 1 Wojskowy Szpital Kliniczny z Polikliniką SPZOZ w Lublinie, 4 Wojskowy Szpital Kliniczny z Polikliniką SPZOZ we Wrocławiu, 5 Wojskowy Szpital Kliniczny z Polikliniką SPZOZ w Krakowie, 7 Szpital Marynarki Wojennej z Przychodnią SPZOZ w Gdańsku, 10 Wojskowy Szpital Kliniczny z Polikliniką SPZOZ w Bydgoszczy, 6 Szpital Wojskowy z Przychodnią SPZOZ w Dęblinie, 105 Kresowy Szpital Wojskowy z Przychodnią SPZOZ w Żarach, 107 Szpital Wojskowy z Przychodnią SPZOZ w Wąlczu, 109 Szpital Wojskowy z Przychodnią SPZOZ w Szczecinie, 115 Szpital Wojskowy z Przychodnią SPZOZ w Helu, 116 Szpital Wojskowy z Przychodnią SPZOZ w Opolu, 20 Wojskowy Szpital Uzdrawiskowo-Rehabilitacyjny SPZOZ w Krynicy-Zdroju, 21 Wojskowy Szpital Uzdrawiskowo-Rehabilitacyjny SPZOZ w Busku-Zdroju, 22 Wojskowy Szpital Uzdrawiskowo-Rehabilitacyjny SPZOZ w Ciechocinku, 23 Wojskowy Szpital Uzdrawiskowo-Rehabilitacyjny SPZOZ w Łądku-Zdroju, Wojskowe Centrum Krwiodawstwa i Krwiolecznictwa SPZOZ w Warszawie wraz z podległymi jednostkami organizacyjnymi, Centralna Wojskowa Przychodnia Lekarska „CePeLek” SPZOZ w Warszawie, Garnizonowa Przychodnia Lekarska SPZOZ w Modlinie, Wojskowa Specjalistyczna Przychodnia Lekarska „SpecLek” SPZOZ w Warszawie, Przychodnia Lekarska Wojskowej Akademii Technicznej SPZOZ w Warszawie, Specjalistyczna Przychodnia Lekarska dla Pracowników Wojska SPZOZ w Warszawie, Wojskowe Specjalistyczne Przychodnie Lekarskie SPZOZ w: Białymstoku, Bielsku-Białej, Braniewie, Gdyni, Giżycku, Gorzowie Wielkopolskim, Grudziądzu, Gubinie, Kielcach, Kolobrzegu, Koszalinie, Legionowie, Łodzi, Poznaniu, Radomiu, Rzeszowie, Siedlcach, Słupsku, Stargardzie, Szczecinku, Świdwinie, Świnoujściu, Toruniu, Ustce i Witkowie, Ordynariat Polowy w Warszawie wraz z podległymi jednostkami organizacyjnymi, Prawosławny Ordynariat Wojska Polskiego w Warszawie wraz z podległymi jednostkami organizacyjnymi, Ewangelickie Duszpasterstwo Wojskowe w Warszawie, Ogólnokształcące Liceum Lotnicze w Dęblinie, Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie, Muzeum Marynarki Wojennej w Gdyni, Muzeum Sił Powietrznych w Dęblinie, Muzeum Wojsk Lądowych w Bydgoszczy, Wojskowy Instytut Wydawniczy w Warszawie, Zakład Inwestycji Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego w Warszawie, „Stomil-Poznań” S.A. w Poznaniu, Huta Stalowa Wola S.A. w Stalowej Woli, MESKO S.A. w Skarżysku-Kamiennej, Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Centrum Techniki Morskiej S.A. w Gdyni, Polska Grupa Zbrojeniowa S.A. w Radomiu, ROSOMAK S.A. w Siemianowicach Śląskich, Wojskowe Centralne Biuro Konstrukcyjno-Technologiczne S.A. w Warszawie, Wojskowe Zakłady Elektroniczne S.A. w Zielonce, Wojskowe Zakłady Inżynieryjne S.A. w Dęblinie, Wojskowe Zakłady Lotnicze Nr 1 S.A. w Łodzi, Wojskowe Zakłady Lotnicze Nr 2 S.A. w Bydgoszczy, Wojskowe Zakłady Lotnicze Nr 4 S.A. w Warszawie, Wojskowe Zakłady Łączności Nr 1 S.A. w Zegrzu, Wojskowe Zakłady Łączności Nr 2 S.A. w Czernicy, Wojskowe Zakłady Motoryzacyjne S.A. w Poznaniu, Wojskowe Zakłady Uzbrojenia S.A. w Grudziądzu, Zakłady Chemiczne „NITRO-CHEM” S.A. w Bydgoszczy, EXATEL S.A. w Warszawie, Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Przemysłu Oponiarskiego „STOMIL” sp. z o.o. w Poznaniu, Polski Holding Obronny sp. z o.o. w Warszawie, Stocznia Marynarki Wojennej S.A. w upadłości likwidacyjnej w Gdyni, Wojskowe Zakłady Kartograficzne sp. z o.o. w Warszawie, Zakład Przemysłu Odzieżowego „CORA-TEX” w Krasnymstawie S.A. w Krasnymstawie.

- 7 7. Wykaz jednostek organizacyjnych podległych lub podporządkowanych Ministrowi Sprawiedliwości został wskazany w załączniku obwieszczenia Ministra Sprawiedliwości z 15.2.2016 r. w sprawie wykazu jednostek organizacyjnych podle-

głych Ministrowi Sprawiedliwości lub przez niego nadzorowanych (M.P. poz. 205).
Jednostkami podległymi są:

- 1) Instytut Ekspertyz Sądowych im. prof. dra Jana Sehna w Krakowie;
- 2) Instytut Wymiaru Sprawiedliwości;
- 3) Centralny Zarząd Służby Więziennej;
- 4) areszty śledcze: Areszt Śledczy w Bartoszycach, Areszt Śledczy w Białymstoku, Areszt Śledczy w Bielsku-Białej, Areszt Śledczy w Bydgoszczy, Areszt Śledczy w Bytomiu, Areszt Śledczy w Chojnicach, Areszt Śledczy w Choszcznie, Areszt Śledczy w Częstochowie, Areszt Śledczy w Działdowie, Areszt Śledczy w Dzierżoniowie, Areszt Śledczy w Elblągu, Areszt Śledczy w Gdańsku, Areszt Śledczy w Giżycku, Areszt Śledczy w Gliwicach, Areszt Śledczy w Grójcu, Areszt Śledczy w Hajnówce, Areszt Śledczy w Jeleniej Górze, Areszt Śledczy w Kamieniu Pomorskim, Areszt Śledczy w Katowicach, Areszt Śledczy w Koszalinie, Areszt Śledczy w Krakowie, Areszt Śledczy w Krakowie-Podgórzu, Areszt Śledczy w Krasnymstawie, Areszt Śledczy w Lesznie, Areszt Śledczy w Lubaniu, Areszt Śledczy w Lublinie, Areszt Śledczy w Lubsku, Areszt Śledczy w Łodzi, Areszt Śledczy w Międzyrzeczu, Areszt Śledczy w Mysłowicach, Areszt Śledczy w Nisku, Areszt Śledczy w Nowej Soli, Areszt Śledczy w Olsztynie, Areszt Śledczy w Opolu, Areszt Śledczy w Ostrowie Wielkopolskim, Areszt Śledczy w Ostródzie, Areszt Śledczy w Piotrkowie Trybunalskim, Areszt Śledczy w Płońsku, Areszt Śledczy w Poznaniu, Areszt Śledczy w Prudniku, Areszt Śledczy w Radomiu, Areszt Śledczy w Sanoku, Areszt Śledczy w Słupsku, Areszt Śledczy w Sosnowcu, Areszt Śledczy w Starogardzie Gdańskim, Areszt Śledczy w Suwałkach, Areszt Śledczy w Szamotułach, Areszt Śledczy w Szczecinie, Areszt Śledczy w Szczytnie, Areszt Śledczy w Śremie, Areszt Śledczy w Środzie Wielkopolskiej, Areszt Śledczy w Świdnicy, Areszt Śledczy w Świnoujściu, Areszt Śledczy w Tarnowskich Górach, Areszt Śledczy w Toruniu, Areszt Śledczy w Wałbrzychu, Areszt Śledczy w Warszawie-Białolece, Areszt Śledczy w Warszawie-Grochowie, Areszt Śledczy w Warszawie-Mokotowie, Areszt Śledczy w Warszawie-Służewcu, Areszt Śledczy w Wejherowie, Areszt Śledczy we Wrocławiu, Areszt Śledczy w Zabrzu, Areszt Śledczy w Zielonej Górze, Areszt Śledczy w Złotowie;
- 5) zakłady karne: Zakład Karny w Barczewie, Zakład Karny w Białej Podlaskiej, Zakład Karny w Białymstoku, Zakład Karny w Braniewie, Zakład Karny w Brzegu, Zakład Karny w Bydgoszczy-Fordonie, Zakład Karny w Chełmie, Zakład Karny w Cieszynie, Zakład Karny w Czarnem, Zakład Karny w Czerwonym Borze, Zakład Karny w Dębicy, Zakład Karny w Dublinach, Zakład Karny w Garbalinie, Zakład Karny w Gdańsku-Przeróbce, Zakład Karny w Gębarzewie, Zakład Karny w Głogowie, Zakład Karny w Głubczycach, Zakład Karny w Goleniowie, Zakład Karny w Gorzowie Wielkopolskim, Zakład Karny w Grądach-Woniecku, Zakład Karny Nr 1 w Grudziądzu, Zakład Karny Nr 2 w Grudziądzu, Zakład Karny w Herbach, Zakład Karny w Hrubieszowie, Zakład Karny w Ilawie, Zakład Karny w Inowrocławiu, Zakład Karny w Jastrzębiu-Zdroju, Zakład Karny w Jaśle, Zakład Karny w Kaliszu, Zakład Karny w Kamińsku, Zakład Karny w Kluczborku, Zakład Karny w Kłodzku, Zakład Karny w Koronowie, Zakład Karny w Koszalinie, Zakład Karny w Koziegłowach, Zakład Karny w Krakowie-Nowej Hucie, Zakład Karny w Krzywańcu, Zakład Karny w Kwidzynie, Zakład Karny w Lublińcu, Zakład Karny Nr 1 w Łodzi, Zakład Karny Nr 2 w Łodzi, Zakład Karny w Łowiczu, Zakład Karny w Łupkowie, Zakład Karny w Malborku, Zakład Karny w Medyce, Zakład Karny w Nowogardzie, Zakład Karny w Nowym Sączu, Zakład Karny w Nowym Wiśniczu, Zakład Karny w Nysie, Zakład Karny w Oleśnicy, Zakład

Karny w Opolu, Zakład Karny w Opolu Lubelskim, Zakład Karny w Pińczowie, Zakład Karny w Płocku, Zakład Karny w Potulicach, Zakład Karny w Przemyślu, Zakład Karny w Przytułach Starych, Zakład Karny w Raciborzu, Zakład Karny w Rawiczu, Zakład Karny w Rzeszowie-Zależu, Zakład Karny w Siedlcach, Zakład Karny w Sieradzu, Zakład Karny w Sierakowie Śląskim, Zakład Karny w Starem Bornem, Zakład Karny w Stargardzie Szczecińskim, Zakład Karny Nr 1 w Strzelcach Opolskich, Zakład Karny Nr 2 w Strzelcach Opolskich, Zakład Karny w Strzelinie, Zakład Karny w Szczecinku, Zakład Karny w Sztumie, Zakład Karny w Tarnowie, Zakład Karny w Tarnowie-Mościcach, Zakład Karny w Trzebini, Zakład Karny w Uhercach Mineralnych, Zakład Karny w Wadowicach, Zakład Karny w Warszawie-Białolece, Zakład Karny w Wierzchowie, Zakład Karny we Włocławku, Zakład Karny we Włodawie, Zakład Karny w Wojkowicach, Zakład Karny w Wołowie, Zakład Karny Nr 1 we Wrocławiu, Zakład Karny Nr 2 we Wrocławiu, Zakład Karny we Wronkach, Zakład Karny w Zabrzcu, Zakład Karny w Zamościu, Zakład Karny w Zarębie, Zakład Karny w Żytkowicach.

Jednostkami nadzorowanymi są:

- 1) Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury;
- 2) sądy powszechne – w zakresie nadzoru administracyjnego Ministra Sprawiedliwości nad działalnością administracyjną sądów, wśród których są: Sąd Apelacyjny w Białymstoku, Sąd Apelacyjny w Gdańsku, Sąd Apelacyjny w Katowicach, Sąd Apelacyjny w Krakowie, Sąd Apelacyjny w Lublinie, Sąd Apelacyjny w Łodzi, Sąd Apelacyjny w Poznaniu, Sąd Apelacyjny w Rzeszowie, Sąd Apelacyjny w Szczecinie, Sąd Apelacyjny w Warszawie, Sąd Apelacyjny we Wrocławiu, Sąd Okręgowy w Białymstoku, Sąd Okręgowy w Bielsku-Białej, Sąd Okręgowy w Bydgoszczy, Sąd Okręgowy w Częstochowie, Sąd Okręgowy w Elblągu, Sąd Okręgowy w Gdańsku, Sąd Okręgowy w Gliwicach, Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim, Sąd Okręgowy w Jeleniej Górze, Sąd Okręgowy w Kaliszu, Sąd Okręgowy w Katowicach, Sąd Okręgowy w Kielcach, Sąd Okręgowy w Koninie, Sąd Okręgowy w Koszalinie, Sąd Okręgowy w Krakowie, Sąd Okręgowy w Krośnie, Sąd Okręgowy w Legnicy, Sąd Okręgowy w Lublinie, Sąd Okręgowy w Łodzi, Sąd Okręgowy w Łomży, Sąd Okręgowy w Nowym Sączu, Sąd Okręgowy w Olsztynie, Sąd Okręgowy w Opolu, Sąd Okręgowy w Ostrołęce, Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim, Sąd Okręgowy w Płocku, Sąd Okręgowy w Poznaniu, Sąd Okręgowy w Przemyślu, Sąd Okręgowy w Radomiu, Sąd Okręgowy w Rzeszowie, Sąd Okręgowy w Siedlcach, Sąd Okręgowy w Sieradzu, Sąd Okręgowy w Słupsku, Sąd Okręgowy w Suwałkach, Sąd Okręgowy w Szczecinie, Sąd Okręgowy w Świdnicy, Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu, Sąd Okręgowy w Tarnowie, Sąd Okręgowy w Toruniu, Sąd Okręgowy w Warszawie, Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie, Sąd Okręgowy we Włocławku, Sąd Okręgowy we Wrocławiu, Sąd Okręgowy w Zamościu, Sąd Okręgowy w Zielonej Górze, Sąd Rejonowy w Aleksandrowie Kujawskim, Sąd Rejonowy w Augustowie, Sąd Rejonowy w Bartoszycach, Sąd Rejonowy w Belchatowie, Sąd Rejonowy w Będzinie, Sąd Rejonowy w Białej Podlaskiej, Sąd Rejonowy w Białogardzie, Sąd Rejonowy w Białymstoku, Sąd Rejonowy w Bielsku-Białej, Sąd Rejonowy w Bielsku Podlaskim, Sąd Rejonowy w Biłgoraju, Sąd Rejonowy w Bochni, Sąd Rejonowy w Bolesławcu, Sąd Rejonowy w Braniewie, Sąd Rejonowy w Brodnicy, Sąd Rejonowy w Brzegu, Sąd Rejonowy w Brzesku, Sąd Rejonowy w Busku-Zdroju, Sąd Rejonowy w Bydgoszczy, Sąd Rejonowy w Bytomiu, Sąd Rejonowy w Chełmie, Sąd Rejonowy w Chełmnie, Sąd Rejonowy w Chodzieży, Sąd Rejonowy w Chojnicach, Sąd Rejonowy w Chorzowie, Sąd Rejonowy w Choszczynie, Sąd Rejonowy w Chrzanowie, Sąd Rejonowy w Ciechanowie,

Sąd Rejonowy w Cieszyźnie, Sąd Rejonowy w Częstochowie, Sąd Rejonowy w Człuchowie, Sąd Rejonowy w Dąbrowie Górniczej, Sąd Rejonowy w Dębicy, Sąd Rejonowy w Drawsku Pomorskim, Sąd Rejonowy w Działdowie, Sąd Rejonowy w Dzierżonowie, Sąd Rejonowy w Elblągu, Sąd Rejonowy w Elku, Sąd Rejonowy w Garwolinie, Sąd Rejonowy Gdańsk-Południe w Gdańsku, Sąd Rejonowy Gdańsk-Północ w Gdańsku, Sąd Rejonowy w Gdyni, Sąd Rejonowy w Giżycku, Sąd Rejonowy w Gliwicach, Sąd Rejonowy w Głogowie, Sąd Rejonowy w Gnieźnie, Sąd Rejonowy w Goleniowie, Sąd Rejonowy w Gorlicach, Sąd Rejonowy w Gorzowie Wielkopolskim, Sąd Rejonowy w Gostyninie, Sąd Rejonowy w Gostyniu, Sąd Rejonowy w Grajewie, Sąd Rejonowy w Grodzisku Mazowieckim, Sąd Rejonowy w Grodzisku Wielkopolskim, Sąd Rejonowy w Grójcu, Sąd Rejonowy w Grudziądzu, Sąd Rejonowy w Gryficach, Sąd Rejonowy w Gryfinie, Sąd Rejonowy w Hrubieszowie, Sąd Rejonowy w Iławie, Sąd Rejonowy w Inowrocławiu, Sąd Rejonowy w Jarocinie, Sąd Rejonowy w Jarosławiu, Sąd Rejonowy w Jastrzębiu-Zdroju, Sąd Rejonowy w Jasle, Sąd Rejonowy w Jaworznie, Sąd Rejonowy w Jeleniej Górze, Sąd Rejonowy w Jędrzejowie, Sąd Rejonowy w Kaliszu, Sąd Rejonowy w Kamiennej Górze, Sąd Rejonowy w Kartuzach, Sąd Rejonowy Katowice-Wschód w Katowicach, Sąd Rejonowy Katowice-Zachód w Katowicach, Sąd Rejonowy w Kędzierzynie-Koźlu, Sąd Rejonowy w Kępnie, Sąd Rejonowy w Kętrzynie, Sąd Rejonowy w Kielcach, Sąd Rejonowy w Kluczborku, Sąd Rejonowy w Kłodzku, Sąd Rejonowy w Kole, Sąd Rejonowy w Kołobrzegu, Sąd Rejonowy w Koninie, Sąd Rejonowy w Końskich, Sąd Rejonowy w Koszalinie, Sąd Rejonowy w Kościanie, Sąd Rejonowy w Kościerzynie, Sąd Rejonowy w Kozienicach, Sąd Rejonowy dla Krakowa-Krowdrzy w Krakowie, Sąd Rejonowy dla Krakowa-Nowej Huty w Krakowie, Sąd Rejonowy dla Krakowa-Podgórze w Krakowie, Sąd Rejonowy dla Krakowa-Śródmieścia w Krakowie, Sąd Rejonowy w Krasnymstawie, Sąd Rejonowy w Kraśniku, Sąd Rejonowy w Krośnie, Sąd Rejonowy w Krośnie Odrzańskim, Sąd Rejonowy w Krotoszynie, Sąd Rejonowy w Kutnie, Sąd Rejonowy w Kwidzynie, Sąd Rejonowy w Legionowie, Sąd Rejonowy w Legnicy, Sąd Rejonowy w Lesku, Sąd Rejonowy w Lesznie, Sąd Rejonowy w Leżajsku, Sąd Rejonowy w Lęborku, Sąd Rejonowy w Limanowej, Sąd Rejonowy w Lipnie, Sąd Rejonowy w Lubaniu, Sąd Rejonowy w Lubartowie, Sąd Rejonowy w Lubinie, Sąd Rejonowy Lublin-Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku, Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie, Sąd Rejonowy w Lublińcu, Sąd Rejonowy w Lwówku Śląskim, Sąd Rejonowy w Łańcucie, Sąd Rejonowy w Łasku, Sąd Rejonowy w Łęczycy, Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi, Sąd Rejonowy dla Łodzi-Widzewa w Łodzi, Sąd Rejonowy w Łomży, Sąd Rejonowy w Łowiczu, Sąd Rejonowy w Łukowie, Sąd Rejonowy w Malborku, Sąd Rejonowy w Mielcu, Sąd Rejonowy w Międzyrzeczu, Sąd Rejonowy w Mikołowie, Sąd Rejonowy w Mińsku Mazowieckim, Sąd Rejonowy w Mławie, Sąd Rejonowy w Mrągowie, Sąd Rejonowy w Mysłowicach, Sąd Rejonowy w Myszkowie, Sąd Rejonowy w Myślenicach, Sąd Rejonowy w Myśliborzu, Sąd Rejonowy w Nakle nad Notecią, Sąd Rejonowy w Nisku, Sąd Rejonowy w Nowej Soli, Sąd Rejonowy w Nowym Dworze Mazowieckim, Sąd Rejonowy w Nowym Sączu, Sąd Rejonowy w Nowym Targu, Sąd Rejonowy w Nysie, Sąd Rejonowy w Obornikach, Sąd Rejonowy w Olecku, Sąd Rejonowy w Oleśnicy, Sąd Rejonowy w Oleśnie, Sąd Rejonowy w Olkuszu, Sąd Rejonowy w Olsztynie, Sąd Rejonowy w Oławie, Sąd Rejonowy w Opatowie, Sąd Rejonowy w Opocznie, Sąd Rejonowy w Opolu, Sąd Rejonowy w Opolu Lubelskim, Sąd Rejonowy w Ostrołęce, Sąd Rejonowy w Ostrowcu Świętokrzyskim, Sąd Rejonowy w Ostrowi Mazowieckiej, Sąd Rejonowy w Ostrowie Wielkopolskim, Sąd Rejonowy w Ostródzie, Sąd Rejonowy w Oświęcimiu, Sąd Rejonowy

w Otwocku, Sąd Rejonowy w Pabianicach, Sąd Rejonowy w Piasecznie, Sąd Rejonowy w Pile, Sąd Rejonowy w Piotrkowie Trybunalskim, Sąd Rejonowy w Pleszewie, Sąd Rejonowy w Płocku, Sąd Rejonowy w Piszku, Sąd Rejonowy w Pleszewie, Sąd Rejonowy w Płocku, Sąd Rejonowy w Płońsku, Sąd Rejonowy w Poznań-Grunwald i Jeżyce w Poznaniu, Sąd Rejonowy w Poznań-Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu, Sąd Rejonowy w Poznań-Stare Miasto w Poznaniu, Sąd Rejonowy w Prudniku, Sąd Rejonowy w Pruszkowie, Sąd Rejonowy w Przasnyszu, Sąd Rejonowy w Przemyślu, Sąd Rejonowy w Przeworsku, Sąd Rejonowy w Przesusze, Sąd Rejonowy w Pszczynie, Sąd Rejonowy w Puławach, Sąd Rejonowy w Pułtusk, Sąd Rejonowy w Raciborzu, Sąd Rejonowy w Radomiu, Sąd Rejonowy w Radomsku, Sąd Rejonowy w Radzynie Podlaskim, Sąd Rejonowy w Rawiczu, Sąd Rejonowy w Rawie Mazowieckiej, Sąd Rejonowy w Rudzie Śląskiej, Sąd Rejonowy w Rybniku, Sąd Rejonowy w Rykach, Sąd Rejonowy w Rzeszowie, Sąd Rejonowy w Sandomierzu, Sąd Rejonowy w Sanoku, Sąd Rejonowy w Siedlcach, Sąd Rejonowy w Siemianowicach Śląskich, Sąd Rejonowy w Sieradzu, Sąd Rejonowy w Sierpcu, Sąd Rejonowy w Skarżysku-Kamiennej, Sąd Rejonowy w Skierniewicach, Sąd Rejonowy w Słubicach, Sąd Rejonowy w Słupcy, Sąd Rejonowy w Słupsku, Sąd Rejonowy w Sochaczewie, Sąd Rejonowy w Sokolowie Podlaskim, Sąd Rejonowy w Sokółce, Sąd Rejonowy w Sopocie, Sąd Rejonowy w Sosnowcu, Sąd Rejonowy w Stalowej Woli, Sąd Rejonowy w Starachowicach, Sąd Rejonowy w Stargardzie Szczecińskim, Sąd Rejonowy w Starogardzie Gdańskim, Sąd Rejonowy w Staszowie, Sąd Rejonowy w Strzelcach Krajeńskich, Sąd Rejonowy w Strzelcach Opolskich, Sąd Rejonowy w Suchoj Beskidzkiej, Sąd Rejonowy w Suwałkach, Sąd Rejonowy w Szamotułach, Sąd Rejonowy w Szczecinku, Sąd Rejonowy Szczecin-Centrum w Szczecinie, Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie, Sąd Rejonowy w Szczytnie, Sąd Rejonowy w Szubinie, Sąd Rejonowy w Śremie, Sąd Rejonowy w Środzie Śląskiej, Sąd Rejonowy w Środzie Wielkopolskiej, Sąd Rejonowy w Świdnicy, Sąd Rejonowy w Świebodzinie, Sąd Rejonowy w Świeciu, Sąd Rejonowy w Świnoujściu, Sąd Rejonowy w Tarnobrzegu, Sąd Rejonowy w Tarnowie, Sąd Rejonowy w Tarnowskich Górach, Sąd Rejonowy w Tczewie, Sąd Rejonowy w Tomaszowie Lubelskim, Sąd Rejonowy w Tomaszowie Mazowieckim, Sąd Rejonowy w Toruniu, Sąd Rejonowy w Trzciance, Sąd Rejonowy w Trzebnicy, Sąd Rejonowy w Tucholi, Sąd Rejonowy w Turku, Sąd Rejonowy w Tychach, Sąd Rejonowy w Wadowicach, Sąd Rejonowy w Wałbrzychu, Sąd Rejonowy w Wąlczu, Sąd Rejonowy dla miasta stołecznego Warszawy w Warszawie, Sąd Rejonowy dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie, Sąd Rejonowy dla Warszawy-Pragi Południe w Warszawie, Sąd Rejonowy dla Warszawy-Pragi Północ w Warszawie, Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie, Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie, Sąd Rejonowy dla Warszawy-Żoliborza w Warszawie, Sąd Rejonowy w Wągrowcu, Sąd Rejonowy w Wejherowie, Sąd Rejonowy w Węgrowie, Sąd Rejonowy w Wieliczce, Sąd Rejonowy w Wieluniu, Sąd Rejonowy we Włocławku, Sąd Rejonowy w Wodzisławiu Śląskim, Sąd Rejonowy w Wolsztynie, Sąd Rejonowy w Wołominie, Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Fabrycznej we Wrocławiu, Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Krzyków we Wrocławiu, Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Śródmieścia we Wrocławiu, Sąd Rejonowy w Wyszowie, Sąd Rejonowy w Zabrze, Sąd Rejonowy w Zakopanem, Sąd Rejonowy w Zambrowie, Sąd Rejonowy w Zamościu, Sąd Rejonowy w Zawierciu, Sąd Rejonowy w Ząbkowicach Śląskich, Sąd Rejonowy w Zduńskiej Woli, Sąd Rejonowy w Zgierzu, Sąd Rejonowy w Zgorzelcu, Sąd Rejonowy w Zielonej Górze, Sąd Rejonowy w Złotoryi, Sąd Rejonowy w Złotowie, Sąd Rejonowy w Zwoleń, Sąd Rejonowy w Żaganiu, Sąd Rejonowy w Żarach, Sąd Rejonowy w Żorach, Sąd Rejonowy w Żyrardowie, Sąd Rejonowy w Żywcu;

[Przejdź do księgarni →](#)